

BARNES GLEDE OG SAMHOLD GJENNOM MUSIKK

”Hvordan kan musikk bidra til samhold og glede hos barn”

Espen Marsfjell Smevik

[Kandidatnummer: 7006]

Bacheloroppgave

[BKBAC3900]

Trondheim, mai 2019

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	3
1.1 PROBLEMSTILLING.....	4
1.1.1 Presisering av problemstilling.....	4
2. BEGREPS AVKLARING	5
2.1 MUSIKKDIDAKTIKK.....	5
2.2 MEDVIRKNING – BARN OG FORELDRE.....	5
3. TEORI	6
3.1 MUSIKK OG KULTUR.....	6
3.2 MUSIKK OG SAMHOLD.....	6
3.3 MUSIKKENS EGENVERDI.....	7
3.4 GLEDE OG HUMOR.....	7
3.5 SAMHOLD.....	8
3.6 TILKNYTNING OG TRYGGHET.....	8
3.7 BARNET SOM SUBJEKT.....	9
4. METODE	9
4.1 KVALITATIV FORSKNING.....	9
4.2 INDUKTIV TILNÆRMING.....	10
4.3 VALG AV INNSAMLINGSSTRATEGI.....	10
4.3.1 Definisjon av observasjon.....	11
4.3.2 Deltagende observasjon.....	11
4.3.4 Praksisfortellinger.....	12
4.4 ANALYSE.....	12
4.5 FORSKNINGSKRITIKK.....	13
4.6 FORSKNINGSETIKK.....	14
5. PRESENTASJON AV FUNN OG DRØFTING	14
5.1 ETABLERT KULTUR – KILDE TIL SAMHOLD.....	14
5.2 MUSIKKENS EGENVERDI – ELLER NYTTEVERDI?.....	18
5.3 PERSONALETS HOLDNINGER TIL MUSIKK I RUTINESITUASJONER.....	22
5.4 MUSIKK OG DIDAKTIKK.....	23
5.5 GLEDE AV MUSIKK GJENNOM MESTRING.....	24
6. AVSLUTNING	25
7. REFERANSELISTE:	27
8. VEDLEGG	29
8.1 VEDLEGG 1.....	29
8.2 VEDLEGG 2.....	30
8.3 VEDLEGG 3.....	31
8.4 VEDLEGG 4.....	32

1. Innledning

Jeg har valgt å fokusere på hvordan musikk kan være en bidragsyter til samholdet og være til glede for barna. Denne tanken oppstod i startfasen av denne bacheloroppgaven, hvor jeg ønsket å fokusere på bruken av musikalske virkemidler i arbeid med følelser. Følelser ble et veldig stort tema, og jeg endte opp med å fokusere på gleden av musikken. For meg er det spontane med musikk en stor del av gleden – det å ikke alltid vite hva som kommer. I tidligere jobbsammenheng og i arbeidet med denne oppgaven, har jeg erfart at når musikkaktiviteter blir planlagt og skal gjennomføres på en bestemt måte, forsvinner noe av gleden musikken har for meg. Jeg føler at en av mine største hobbyer mister store deler av sitt særpreg, når det får i oppgave å fylle noen krav satt av styringsdokumenter.

I følge rammeplanen skal barn i barnehagen «...få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforsking, fordypning og progresjon» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 50. Videre referert til som UD17). Det er viktig at dette blir fulgt opp, men noen ganger virker det som om styringsdokumenter får en for dominerende rolle i barnehagehverdagen. Ved å konstant tenke på hvordan dette området i rammeplanen skal følges, vil arbeidet med musikken bli en formalitet i mine øyne. Fokuset ligger på at det man gjør skal ha et mål, og at det ofte skal være en begrunnelse for de valg som blir tatt. Øivind Varkøy (2015) forteller om «nyttens av det unyttige», hvor fokuset i dagens samfunn skal ligge på at alt vi gjør og foretar oss skal ha en nytte eller relevans - «Det syntes vanskelig å tenke seg at noe som helst har en verdi eller mening *i seg selv*» (Varkøy, 2015, s. 120). Nettopp dette med å kunne se verdien i noe for det det er og ikke alltid fra et faglig perspektiv, mener jeg er en god egenskap. Min forforståelse rundt bruken av musikk kan synliggjøres gjennom dette sitatet av Varkøy. Dette kan også si noe om hvordan jeg forholder meg til mye i livet – noe som er en annen sak, men som vil ha en påvirkning på mine tolkninger gjennom bacheloroppgaven.

Jeg har hatt et ønske om å undersøke påstanden om at deler av musikkens egenverdi ligger i at musikken er spontan i barnehagen. Og så heldig som jeg har vært ved å få være vikar på en småbarnsavdeling – hvor rutiner og forutsigbarhet er viktig – har jeg fått observert at spontane og ikke-planlagte situasjoner kan være overraskende positive. Bruken av musikk ser ut til å kunne ha både en egenverdi og en nytteverdi i flere situasjoner, uten at det trenger å være

organisert. Dette dokumentet vil se på hvorfor det bør legges mer vekt på egenverdien til musikk i barnehagen, samtidig som det tar for seg verdien av musikk i et mer formelt og pedagogisk perspektiv når vi snakker om samhold og glede.

1.1 Problemstilling

”Hvordan kan musikk bidra til samhold og glede hos barn?”

Avdelingene pleier noen ganger å ha med et lydanlegg (CD-spiller/Boomblaster) ute mens barna leker. Dette er som regel forbeholdt en bestemt dag, men en av de ansatte bestemte at den kunne bli med ut denne dagen også. Uttalelsen fra den ene ansatte var (ikke ordrett sitat) at «Hvorfor ikke ta med musikk ute i dag også når det ser ut til å gi en bedre utetid?». Dette falt så i tråd med min egen problemstilling, og jeg kunne se hvordan effekten var. Jeg spurte ikke noe mer om det ettersom uttalelsen var så godt formulert, og det var bevis nok å se flere av barna smile og danse alene og sammen med andre barn og voksne. (Praksisfortelling av Espen Smevik)

1.1.1 Presisering av problemstilling

Jeg har alltid vært glad i musikk – så lenge jeg kan huske faktisk. Det var ikke bestandig en spesiell grunn til at jeg oppsøkte eller ville være med på musikkaktiviteter. Det bare ga meg noe jeg den gang ikke kunne sette ord på. I dag, på bakgrunn av generell livserfaring, men også min forforståelse for og arbeidet med problemstillingen, har jeg forstått at det handler om en form for tilhørighet. Gjennom musikk sammen med andre, har jeg hatt noen av de mest betydningsfulle øyeblikkene i mitt liv. Dette inkluderer blant annet når jeg for første gang hørte hard-rock bandet Iron Maiden med en kamerat, spilte i mitt første band og optrådte foran et publikum bestående av vokalistens far og én kamerat, og da jeg var på min første store konsert i Sverige med rundt 60 000 tilskuere. Minner om musikk strekker seg fra morsomme sanger med kamerater som ”Kalle Klovn” i barnehagen, til pappas hylle med ZZ Top og Bruce Springsteen som vi hørte på hjemme. De opplevelsene jeg har hatt har jeg hatt sammen med andre, og gleden der og da har lagt grunnlaget for vennskap og samhold senere i livet.

2. Begreps avklaring

2.1 Musikkdidaktikk

I drøftingen vil jeg i korte trekk ta for meg noe av det didaktiske og pedagogiske ved musikk. Her vil jeg anvende begrepet *musikkdidaktikk*, og det kan defineres som alle de beslutninger man må ta i forhold til den musikkpedagogiske virksomheten, om forutsetningene og betingelsene for virksomheten og om de overveielser man gjør i den forbindelse (Hanke og Johansen, 1998, s. 132). I likhet med vanlig didaktikk, vil det å sette opp ønskede mål, arbeidsmetoder og vurdering også være gjeldende.

2.2 Medvirkning – barn og foreldre

Barnas medvirkning spiller i dag en viktig rolle i den pedagogiske virksomheten i barnehagen. Begrepet kan tolkes på ulike måter, men hoved-definisjonen finner vi i barnehageloven og ser slik ut:

Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet (Lov om barnehager, 2005, §3).

I sammenheng med bacheloroppgaven vil begrepet ha sin hoved betydning i barnas deltagelse og planlegging av virksomheten. På en småbarnsavdeling vil dette innebære å kunne se hva barna interesserer seg for og derav kunne bruke det didaktisk, og det er dette jeg vektlegger i drøftingen. I likhet med barn har foreldre/foresatte også rett til medvirkning jf. barnehageloven §1 og §4. ”Foreldre og barnehagens personalet har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling” (UD17, s. 29).

3. Teori

3.1 Musikk og kultur

Morten Sæther (2012) forteller om den *kulturelle tilknytningen* med musikk. ”Med ulike kulturelle preferanser vil musikk oppleves forskjellig. Det handler ikke bare om ulike kulturelle opprinnelser, men også kulturell bakgrunn i forhold til miljø og tilhørighet” (Sæther og Angelo, 2012, s. 13). Når vi ser på miljøet kulturen er en del av, i dette tilfellet barnehagen, vil ”opprinnelses” begrepet være nærliggende. Hvem er med på å skape kulturen? Vi snakker gjerne om kultur for barn, av barn og med barn – og barnet som subjekt. ”I den sammenhengen vil pedagogen bestrebe seg på å gi barna rom for å utfolde seg, der de kan dyrke og utvikle sin egen kultur. I vid forstand... det meningsskapende innholdet som barn etablerer seg imellom (Kjær, 2018, s. 126).

Når vi snakker om kultur snakker vi også om et felleskap. Kulturen skapes ut fra flere individers deltagelse på ulike måter, og er avhengig av andre for å kunne fungere og bli etablert. Even Ruuds definisjon av *Sosial kapital* når vi snakker om kultur vil være nærliggende det felleskapet vi også ønsker å skape innad i en barnehage. ”Sosial kapital handler om tilhørighet og tilknytning, om gjensidighet og tillit mellom mennesker, nabo- og felleskap i nærsamfunnet, om medbestemmelse og innflytelse over nærmiljøet, og ikke minst en følelse av å være inkludert” (Ruud, 2007, s. 22).

3. 2 Musikk og samhold

Even Ruud (2013) forteller om hvordan man *møtes* gjennom musikalske opplevelser, og at ”[...] opplevelsen karakteriseres ved at man faller inn i en felles musikalsk puls, svarer på hverandres initiativ og skaper og leker med forventninger som oppstår når spenning i musikken bygges opp” (Ruud, 2013, s. 42). Alice Kjær er også med på å underbygge dette fra et generelt estetisk perspektiv (Kjær, 2018, s. 92). Hun har observert voksnes samspill med barn hvor barns handlinger har blitt møtt med et deltagende engasjement. Noe som igjen har resultert i at flere har ønsket å delta. I følge Nora Kulset, som referer til ulike forskere, så kan det å synge blant små barn bidra til å styrke deres sosiale kommunikasjonsferdigheter (Kulset,

2018, s. 48). Dette vil være med på å bygge opp under hvordan musikk kan benyttes for å skape samhold.

3.3 Musikkens egenverdi

Øivind Varkøy er kjent for hans tanker rundt egenverdien i det vi gjør, og at alt ikke trenger å ha et mål utenom seg selv. Han forteller om det han kaller *den musikalske erfaringens egenverdi – som handling*, "[...] det vil si ved å knytte musikk til en form for menneskelig aktivitet som prinsipielt har verdi i seg selv" (Varkøy, 2015, s. 128).

I mange år gjennom et hav av ulike tilnærminger har det blitt forsket på om musikk kan ha helsefremmende effekter. I denne oppgaven vil jeg ikke ta for meg et stort spekter innenfor helse, da dette ikke vil være svært relevant. Jeg ønsker derav å trekke fram noe Audun Myskja sier om *velvære* – først og fremst blant eldre – men like relevant i ulike barnehagesammenhenger. "Hyggestunder ser ikke ut til å være et avgjørende aspekt ved velvære, mens meningsfull stimulering er en sentral dimensjon i velværeopplevelsen" (Myskja, 2007, s. 67).

Om vi benytter oss av det vi på norsk kaller å *musisere* vil egenverdien av musikk være relevant. Christofer Small, som har skapt begrepet, *musicking* på engelsk, er noe mer komplekst og definert slik: "To music is to take part, in any capacity, in a musical performance, whether by performing, by listening, rehearsing or practicing, by providing material for performance (what is called composing), or by dancing" (Small, 1998, s. 9). Definisjonen til Small omhandler flere aspekter av musikk. Jeg velger å forholde meg til begrepet stort sett i sin helhet, men vil legge ekstra vekt på at det å musisere er noe vi *gjør – sammen* (Kulset, 2018, s. 43).

3.4 Glede og humor

Frode Søbstad (2006) viser til psykologen Carroll Izard (1977) når vi snakker om glede. Izard "mener at gleden i sin reneste form kommer når vi har handlet kreativt eller positivt i forhold til andre mennesker. Forutsetningen er imidlertid at vi ikke har handlet for å oppnå gleden, men vi har gjort dette for handlingens skyld" (Søbstad, 2006, s. 22-23). I tråd med mine

tanker rundt det spontane og egenverdien av musikk, vil et slikt synspunkt være relevant. Søbstad viser til at ordet glede kommer fra det oldnorske *gledja* som betyr å oppmuntre eller oppleve (2006, s. 22). Når det er snakk om glede er også humor nærliggende, og Søbstad beskriver det slik om de mange oppfatningene og definisjonene av lek og humor:

Kanskje er det bra at det er slik, at store og kompliserte fenomener som blant annet lek og humor unndrar seg å bli fanget inn i en definisjon i form av en enkel og beskrivende setning? Flere definisjoner av humor kan altså være en fordel, de kan få oss til å se hvor rikt og variert begrep humor er [...]. (Søbstad, 2006, s. 45)

Rammeplanen (2017) legger også føringer gjennom å si at barnehagen skal bidra til at alle barn kan oppleve glede og humor (UD17, s. 19). Det er vanskelig å si nøyaktig om noen opplever glede, selv om det kan se sånn ut fra utsiden. Søbstad (2006) beskriver blant annet hvordan humor og glede er noe vi mennesker ser på som noe grunnleggende i livet, men også hvordan økt kunnskap og innsikt kan gjøre at det lettere slår ut i praksis (s. 11).

3.5 Samhold

Med utgangspunkt i at mange situasjoner rundt musikk gjerne omhandler at flere barn og voksne er tilstede, vil det være naturlig å bringe inn ulike begreper. Noen av disse har jeg valgt å definere under.

3.6 Tilknytning og trygghet

Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad (2013) forteller hvordan tilknytning og utforskning henger sammen. ”For å kunne utforske må barn kjenne seg trygge og under beskyttelse” (Brandtzæg m.fl, 2013, s. 17). I de fleste av mine observasjoner har barna deltatt på en eller annen måte, og derfor er viktigheten av å føle seg trygg på andre nærliggende. Ettersom jeg har vært på en småbarnsavdeling blir trygghet ofte assosiert med stabile rutiner blant små barn. ”Rutiner bidrar til mestring og kontroll hos barn, [...] Det å vite hva som venter, skaper trygghet og gir opplevelse av kontroll” (ibid., s. 54)

3.7 Barnet som subjekt

Opp gjennom historien har det blitt presentert ulike syn av barnet. *Tabula rasa* – barnet som en tom tavle hvor det gjennom livet skal skrives inn kunnskap og kultur. *Barnet som natur* – hvor barnet følger visse biologisk bestemte og universelle mønstre. *Barnet som den uskyldige, rene og nærmest primitive* – barndommen er en gullalder som skal skjermes fra voksenverdenen (Askland og Sataøen, 2013, s. 14). I nyere forskning gir man heller et bilde av at barnet er ”rikt” – *barnet som subjekt*. ”Rikt” i denne sammenhengen vil si at barnet er aktivt, kompetent, forskende, undrende, konstruerende, letende og ivrig etter å engasjere seg i verden og i omgivelsene” (ibid., s. 15). Denne måten å beskrive barnet vil være relevant når vi skal se sammenhengen i relasjoner og samhold mellom barn og voksne.

Berit Bae forteller hvorfor en slik tilnærming er viktig sett opp i mot det å se *barnet som objekt*. ”Relasjonsmønster hvor barn møtes primært som objekt og med manglende respekt for deres opplevelser og perspektiv, fører til ulike varianter av psykiske forstyrrelser, kontaktløshet og svekket selvfølelse” (Bae, 2007). For å kunne motivere barnet til videre utforskning og slik at det ”føler seg bra”, må vi møte barnet. Vi ønsker å gi barnet erfaringer slik at det danner et bilde av seg selv som et individ. Bae forteller at”... bare gjennom andres bekræftelse/anerkjennelse at vi får et forhold til oss selv og kan utvikle et differensiert og selvstendig selv” (Bae og Waastad, 1992, s. 25).

4. Metode

I følge Dalland (2012, s. 111) er metode beskrevet som måten vi går frem for å skaffe oss eller etterprøve kunnskap. Jeg vil videre gjøre rede for hvilken metode jeg har brukt for å anskaffe det datamaterialet som har blitt brukt i min bacheloroppgave.

4.1 Kvalitativ forskning

I min forskning har jeg valgt å bruke en kvalitativ tilnærming. «En slik forskning er tjenlig når formålet med forskningen er å forstå det spesifikke forskningsfeltet, hva som skjer på et spesielt sted til et bestemt tidspunkt» (Postholm, 2010, s. 27). Med utgangspunkt i færre

observasjoner og praksisfortellinger har jeg valgt å gå dypere i hver av dem enn å samle inn et stort antall, altså istedenfor kvantitativ metode. Bergsland og Jæger (2014) forteller hvordan den kvalitative metoden kan «[...] gi innsikt i menneskelige uttrykk, enten språklige ytringer (skrift eller tale) eller handling (atferd)» (Bergsland og Jæger, 2014, s. 66). Mitt ønske var å kunne se barna sammen og individuelt, og ut fra deres handlinger tolke og reflektere over hva som bidro til deres deltagelse og hvordan de deltok.

Med utgangspunkt i min problemstilling kunne både kvalitativ og kvantitativ metode fungert. Jeg ønsket å se hvordan musikk kan bidra til det sosiale samholdet og skape glede hos barna. Med mange nok observasjoner i en kvantitativ metode, hadde jeg kunnet «huket av» antallet situasjoner hvor musikken bidro versa ikke. Innenfor den kvalitative metoden har jeg benyttet meg av induktiv tilnærming.

4.2 Induktiv tilnærming

Når vi snakker om induktiv forskning må vi også nevne deduktiv forskning. I følge Postholm er hovedforskjellen på disse begrepene, at ved deduktiv tilnærming har forskeren utarbeidet et sett av variabler som kan være spørsmål eller teoretiske påstander som ikke endres. Mens induktiv tilnærming har ingen slike variabler utarbeidet på forhånd. Men uansett så vil en forsker ha noen undersøkelsesspørsmål klare, men er innforstått med at de kan endre seg (Postholm, 2010, s. 36). Jeg gikk selv inn med min forforståelse, som bygger på egne erfaringer, teori og holdninger hos lærere gjennom utdanningen, om at musikk er et viktig og verdifullt fagområdet. Men jeg var bevisst på at det ikke er noen fasit for hva som fungerer, og var derfor åpen for at det jeg har lært kan bli motbevist, og heller åpne for nye spørsmål i løpet av perioden. Det finnes derfor en interaksjon mellom induktiv og deduktiv tilnærming i min forskning, da noe om min forforståelse også kan bli bekreftet og avkreftet uten at det trenger å dukke opp nye spørsmål eller forandringer.

4.3 Valg av innsamlingsstrategi

Som metoder for å innhente data har jeg valgt å bruke observasjoner. Noen av disse observasjonene var skrevet ned i stikkordsform, og ble senere til praksisfortellinger.

4.3.1 Definisjon av observasjon

Løkken og Søbstad (2013, s. 40) definerer begrepet observasjon som oppmerksom iakttagelse, hvor det handler om å være våken og få med seg det som skjer rundt en.

4.3.2 Deltagende observasjon

Det er viktig å legge fram at jeg har hatt muligheten til å jobbe litt tidligere i barnehagen jeg også har gjort mine observasjoner. Jeg var altså til en viss grad kjent med noe av det arbeid de holdt på med, samt at jeg hadde et nærmere forhold til barna enn viss jeg var helt ny som observatør. Dette vil naturligvis også prege mitt syn på hvordan jeg ser og tolker barnas erfaringer med musikk. Med dette i bakhode ønsker jeg å tilstrebe å være kritisk til mine egne tolkninger, og jobbe med å se situasjonene ut fra en «utenforståendes» vinkel. Selv om mine oppfatninger kan bli påvirket av forholdene, ønsker jeg å dra fram noe Thagaard sier:

I studier som er preget av en nær kontakt mellom forskeren og de personer forskeren studerer, som ved deltagende observasjon og intervju, gir kvalitativ tilnærming grunnlag for å oppnå en forståelse av sosiale fenomener på bakgrunn av fyldige data om personer og situasjoner. (Thagaard, 2013, s. 11-12)

Det at jeg kjenner gruppa litt fra før kan med dette bety at jeg også kanskje ser noe en utenifra ikke ville ha sett. Et eksempel kan være at jeg vet hvordan noen av barna pleier å oppføre seg i ulike situasjoner, og er derfor mer forberedt på et eventuelt utfall. På grunn av dette vil kanskje ikke oppmerksomheten min bli dratt i den retningen, og jeg kan fokusere på hva som ellers skjer.

Gjennom observasjon som datainnsamlingsmetode forteller May Britt Postholm (2010) at «Vi forstår det vi observerer gjennom subjektive, individuelle teorier, som innebærer at tidligere erfaringer og opplevelser er med på å farge og fokusere hva vi observer» (Postholm, 2010, s. 55). I min situasjon, med både det jeg nevnte innledningsvis med min forforståelse og som allerede kjent i barnehagen, er dette sitatet veldig relevant. Tankene rundt hvorfor problemstillingen har utartet seg som den har er basert på en hendelse jeg hadde i min siste praksisperiode. Den åpnet øynene mine for hvorfor arbeidet med musikk kan være verdifullt på flere områder, men denne vil jeg komme tilbake til senere. Min rolle som observatør går

under det Postholm beskriver som en *fullstendig medlemsrolle* (*ibid.*, s.66). Jeg blir en deltagende observatør, og i motsetning til andre former hvor man kan skrive notater underveis som man observerer, har jeg vært nødt til å skrive ned observasjonene etter at hendelser og situasjoner har funnet sted. Dette har vært med på å prege de dataene jeg har, ettersom noe informasjon kan ha gått tapt i perioden fra situasjonen er over til den har kunnet blitt notert.

4.3.4 Praksisfortellinger

I noen av mine observasjoner har jeg valgt å bruke praksisfortellinger for å bedre kunne skildre hvordan situasjonene utspilte seg. Askland beskriver praksisfortellinger som noe som «handler om avgrensede situasjoner der samspillet mellom deltakerne er framstilt detaljert og personlig [...]» (Askland, 2011, s. 193). Det handler da gjerne om situasjoner som har hatt en spesiell betydning for vedkommende. I mitt tilfelle var det nettopp en praksisfortelling fra praksis som satte i gang tankene rundt problemstillingen. Fennefoss og Jansen (2008, s. 16) forteller også hvordan praksisfortellinger legger til grunne for *pedagogisk dokumentasjon*. En del av dokumentasjonen er det materialet vi samler inn, i dette tilfellet praksisfortellinger, og kan synliggjøre det barn gjør – som utgangspunkt for refleksjon opp i mot f. eks min problemstilling.

4.4 Analyse

Mitt datamaterialet besto for det meste av korte notater i stikkordsform som senere ble bearbeidet til praksisfortellinger. Observasjonene er gjort med utgangspunkt i problemstillingen, og består av situasjoner hvor jeg har ansett musikk som en positiv bidragsyter. De ble skrevet om til fortellinger ettersom dette gir et bedre bilde av konteksten, og dermed lettere å se sammenhengen mellom problemstillingen og observasjonene. Fennefoss og Jansen (2008, s. 12) bruker begrepet *fortelling*, og sier at en fortelling kan beskrive meningsfulle hendelser og samspill mellom barn og mellom barn og voksne i hverdagslivet, noe som har vært viktig for meg. Jeg velger i analyse delen å si noe om glede og samhold i forhold til hvordan jeg har valgt å tolke disse begrepene opp i mot mine observasjoner og problemstillingen.

I dagens samfunn er det uten tvil et ønske innenfor befolkningen å bli underholdt, da gjerne med humor og latter. Vi søker gjerne etter noe som kan få oss til å le. Søbstad presiserer dette med at kjente komikere leder ulike samtaleprogrammer (*talk-shows*), vi søker til morsomme bøker og ønsker å se komediefilmer i en ellers stressende og travel hverdag for å slappe av og muntre oss opp (Søbstad, 2006, s. 9). Jeg kjenner meg igjen i dette, men det å skulle ”måle” hvor glad noen er, er ikke nødvendigvis enkelt. Dersom vi ser på glede ut fra noe vi søker enten om vi ønsker å delta selv eller bare se på, kan vi snevrede det litt inn. Det handler om måten barna på en eller annen måte tar del i en planlagt eller ikke-planlagt aktivitet på. Er det smil og latter tilstede? Interagerer barna sammen på måter vi generelt oppfatter som frivillig og lystbetont? Bidrar barnas og de voksnes deltagelse til samspill på en positiv måte? Slike spørsmål gjør det mer håndterlig å tolke observasjonene. Som nevnt innledningsvis, men også presisert senere i ”forskningskritikken”, er det min forforståelse og hva jeg ser som legger deler av grunnlaget for tolkningene.

4.5 Forskningskritikk

Kvalitativ metode kan gi gode funn og skape en god base for argumentasjon. Den vil derimot på grunn av begrenset mengde data, i mitt tilfelle antall observasjoner, ikke kunne belyse om funnene gjelder barn generelt. Jeg har vært på én småbarnsavdeling og observert de samme barna over en lengre periode, ikke samtalt med de andre ansatte om mine funn, og heller ingen utenfor barnehagen. Dette betyr at tolkningene av de empiriske funnene kun er gjort av meg, noe som ikke skaper en like god validitet. David Silverman (2006, s. 282) beskriver blant annet at validitet innenfor en kvalitativ metode kan vises dersom utprøving av problemstillingen kan gi lignede svar utført av noen andre i f. eks senere studier. Med dette mener han at det ikke er en tilfeldighet at resultatene ble slik de ble. Andre personers tanker og meninger hadde kunnet hjulpet med å bekrefte eller kanskje avkrefte noe av det jeg har observert. Jeg tenker da spesielt på de ansatte som kjenner barna best, og som kanskje kunnet utdype barnas reaksjoner på bakgrunn av forkunnskaper. Ettersom jeg har vært vikar, og ikke spesifikt i barnehagen bare for å observere, har dette også gått ut over mine muligheter til å ”gå til side” for å notere. Det meste er skrevet ned ut fra hvor godt jeg husket situasjonene, og hvordan jeg reagerte og oppfattet hendelsene.

Løkken og Søbstad (2013) forteller om *stimuli* når det gjelder observasjon. Begrepet *absolutt terskel* definerer de som "[...] den minimumstyrken en stimulus må ha for at den skal oppfattes [...] Det er bare den informasjonen som får mening for oss, som betyr noe" (Løkken og Søbstad, 2013, s. 41-42), altså kan graden av stimuli være for lav til at vi blir oppmerksom på det som skjer. Jeg tolker dette som noe individuelt og at ulike folk responderer på ulike impulser. På bakgrunn av at det er mine tolkinger, og ut fra mine observasjoner, kan dette også svekke validiteten. Jeg "ser det jeg vil se", og om noen andre hadde observert det samme samtidig kunne de blitt stimulert og kanskje sett og respondert på noe annet enn meg.

4.6 Forskningsetikk

Viktigheten av informanters rettigheter og anonymisering bør komme tydelig frem tidlig i prosjektet. I mitt tilfelle er dette blir gjort gjennom muntlige samtaler med pedagogiskleder på avdeling om mitt prosjekt og hva det går ut på, for så å ordne et samtykkeskjema (vedlegg 4). I det jeg har av funn er det ingen tydelige beskrivelser av verken barna, de ansatte eller barnehagen som i senere tid kan leses av andre.

5. Presentasjon av funn og drøfting

I dette kapitlet vil jeg presentere, tolke og drøfte de ulike funnene jeg har gjort. Funn vil bli presentert underveis både som praksisfortellinger, utdrag fra situasjoner og i vedlegg. Navn som dukker opp i løpet av denne delen er fiktive. Drøftingen vil ta utgangspunkt i teori beskrevet i teori-kapittelet, men den har ikke samme rekkefølge som teoriene er presentert i, da de ofte henger sammen på ulike måter.

5.1 Etablert kultur – kilde til samhold

Noe som utviklet seg til å bli en viktig del av forskningsprosjektet, som i utgangspunktet hovedsakelig handlet om glede, var samholdet mellom deltagerne. Deltagerne er barna og de voksne. Mulighetene for relasjonsbygging og utfoldelse dem i mellom har vist seg å være svært relevant for gleden av musikk. Her ønsker jeg først å presentere en praksisfortelling jeg har valgt å kalle "*Ukulele*":

Rundt to-tiden på ettermiddagen hadde avdelingen delt opp barnegruppa på ulike rom. Jeg var på vei ut selv da jeg så at det hang en ukulele på veggen, og bestemte meg for spille litt. I det jeg begynte å spille så jeg at Lise, rundt 15 måneder gammel, ikke hadde gått til et rom og var fremdeles på avdelingen. Tidligere samme dag hadde Lise vist tegn på å være litt usikker på meg, ettersom jeg var et relativt nytt ansikt. Uten noe mer så setter jeg meg ned og begynner å spille. Jeg satt litt vendt bort fra hun, men i det jeg begynner å spille og ser opp, så står hun plutselig helt ved siden av meg. Hun ser frem og tilbake mellom meg og ukulelen og smiler. I det jeg begynner på sangen «Lille kattepus», begynner hun også å nynne til melodien, samt noen forsøk på å si noen av ordene. Hun begynner også å danse med og hun ønsker å ta/spille på ukulelen. Vi fortsatte å spille noen flere sanger, flirte litt, og det så ut til at jeg kanskje ikke var like skummel lengre.

Mine observasjoner omhandler stort sett musikk i et felleskap med flere deltagere, og da tenker jeg spesielt på at andre voksne er tilstede. Dette var også ganske naturlig ettersom jeg var et nytt ansikt for flere av de små barna, og jeg ønsket at de skulle bli tryggere på meg under mer kjente forhold. Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad (2013) forteller at ”For å kunne utforske må barn kjenne seg trygge og under beskyttelse” (Brandtzæg m.fl, 2013, s. 17). I denne situasjonen hadde ikke Lise vist tegn på å være trygg på meg tidligere, og jeg var forberedt på at hun enten skulle løpe ut av rommet, begynne å gråte, eller begge deler. Derimot da jeg så opp og hun hadde kommet nærmere ble jeg overrasket. I starten var jeg usikker på hvordan jeg skulle tolke denne situasjonen. Var jeg mindre skummel fordi jeg satt med ryggen litt til? Var det fordi jeg satte meg ned og ikke sto oppreist? Var det fordi jeg ikke oppsøkte henne, men heller at hun kunne komme over på egne premisser? Alt dette kunne vært aktuelle faktorer, men hennes fokus lå på ukulelen – og slik jeg da tolker det, på musikken.

Morten Sæther (2012) forteller om den *kulturelle tilknytningen* med musikk. ”Med ulike kulturelle preferanser vil musikk oppleves forskjellig. Det handler ikke bare om ulike kulturelle opprinnelser, men også kulturell bakgrunn i forhold til miljø og tilhørighet” (Sæther og Angelo, 2012, s. 13). Jeg velger å se hennes deltagelse og interesse for det som skjedde som noe kulturelt. Musikk ble brukt på denne avdelingen i ulike sammenhenger, men først og fremst i samlinger – så musikken ble et møtepunkt. De hadde altså en etablert kultur rundt bruken av musikk. Margareta Öhman (2012) har en måte å definere kultur som vil være

nærliggende mine observasjoner. Hun definerer kultur gjennom at det handler om "[...] en gruppe mennesker som lever sammen en bestemt tid og på et bestemt sted under like livsbetingelser, og som generer felles kunnskaper, normer og handlingsmønstre" (Öhman, 2012, s. 72). Når Lise så at jeg tok ned ukulelen kan ren nysgjerrighet ha vært drivkraften til å komme over. Selv vet jeg at hun hadde et forhold til musikk og var vandt til å delta i musikkaktiviteter. Dermed var det kjente elementer, altså musikk og bruken av musikk i samlinger – hvor det gjerne oppstår former for tilhørighet, som kan ha ufarliggjort situasjonen for Lise.

Måten avdelingen gjennomførte blant annet samlinger på sier meg at det er noe de har jobbet med over lang tid. Jeg kan derfor ikke med sikkerhet si nøyaktig hvordan deres musikkultur har blitt formet. Jeg velger derfor å støtte meg på det Alice Kjær sier om kultur, og at den er for barn, med barn og av barn. "I den sammenhengen vil pedagogen bestrebe seg på å gi barna rom for å utfolde seg, der de kan dyrke og utvikle sin egen kultur. I vid forstand... det meningsskapende innholdet som barn etablerer seg imellom (Kjær, 2018, s. 126). På bakgrunn av dette og med min praksisfortelling hvor Lise tar initiativ, har både personalets kompetanse og barns medvirkning vært avgjørende for utviklingen av musikkulturen. Barns medvirkning har jeg definert i "Begreps avklaringen", men personalets forutsetninger og kompetanse vil jeg nevne her. Noen kommer fra en barndom og oppvekt med kulturskole, dans, kor, korps og lignende, mens andre har lite til kanskje ingen erfaring. På bakgrunn av ulike forutsetninger, møter man også andre barn og voksne ulikt i musikkarbeid (Sæther og Angelo, 2012, s. 147). Derfor er det viktig å etablere en felles forståelse for den kulturen man ønsker innad i personalet og selve barnehagen.

Ut fra en kultur og noe vi gjør sammen som er forankret i en felles forståelse, vil følelsen av samhold styrkes. Problemstillingen tar for seg samhold hos barn, men uten et godt samarbeid og positive holdninger for musikkarbeid innad i personalet, vil det være svært vanskelig å videreføre en engasjert tilnærming til slikt arbeid. Vi må derfor være kritiske til egne holdninger. Miljøet vi ønsker å skape skal fremme gleden av å delta, og det skal være en trygg ramme hvor alle har mulighet til å utfolde seg uten å få noen nedlatende blikk. Når vi snakker om trygge rammer og muligheter, mener vi at "Alle handlinger og avgjørelser som berører barnet, skal ha barnets beste som grunnleggende hensyn" (UD17, s. 8). I mine observasjoner er det tydelige og godt etablerte holdninger som gjør at barna gagnar fra de musikalske fenomenene de samhandler i. Vi snakker egentlig om hvor flinke vi er til å inkludere

hverandre i det vi også kan kalle et lite ”lokalsamfunn” – altså barnehagen. Vi kan benytte Even Ruuds definisjon på *Sosial kapital* når vi snakker om en slik kultur. ”Sosial kapital handler om tilhørighet og tilknytning, om gjensidighet og tillit mellom mennesker, nabo- og felleskap i nærsamfunnet, om medbestemmelse og innflytelse over nærmiljøet, og ikke minst en følelse av å være inkludert” (Ruud, 2007, s. 22).

Et element som berører flere sider av barnehagens virksomhet er foreldresamarbeidet, og jeg har valgt å se det i lys av kultur. I likhet med barna, har også foreldre rett til medvirkning. De har derfor en stemme ”inn” i barnehagen rundt det pedagogiske arbeidet, spesielt knyttet opp i mot deres eget barn, og de er derfor dirkede med på å prege kulturen også. Problemstillingen min belyser bruken av musikk på generell basis, og ikke kun i barnehagen. Samarbeidet med foreldre og den musikalske kulturen barnet blir møtt med hjemme har derfor stor relevans for hvordan barnet møter musikk i barnehagen. Samarbeidet med hjemmet og barnehagen trenger ikke være på et slikt nivå at kulturen er identisk. Glaser (2013) forteller hvordan barnehagen kan være et supplement for barnet. Utprøvingen av det de har lært hjemme kan bli møtt med like og ulike perspektiver som legger grunnlag for videre utvikling – kanskje tilegning av nye erfaringer som det ikke får hjemme (Glaser, 2013, s. 68).

Noe jeg har observert er hvordan barn ofte responderer på ulike låter som blir spilt. ”Den bruke vi å hør på heim”, ”Når vi ska hør musikk heim, bruke æ å sei te mamma og pappa at æ vil hør den”. ”Han(barnet) bli alltid så glad når den sangen sjæm på”. Slike uttalelser gir meg et inntrykk av at barna føler en slags tilknytning – nesten ”eierskap” til noen låter. De har kjennskap *til* og *om* musikk. Even Ruud (2013) beskriver det slik når vi snakker om musikk og identitet: ”I grunnskolealder kommer mestringsaspektet ved selvoppfatning tydelig fram, og musikk blir for mange en tidlig erfaring med egen kompetanse [...]” (s. 46). Ofte har barna hørt de samme låtene og gledes rundt å synge sammen. En sjelden gang skjer det at et barn etterspør en låt som har en spesiell betydning for barnet, og når dette skjer opplever jeg verdien musikk kan ha. Jeg vil avslutte dette delkapitlet med en praksisfortelling som på nydelig vis symboliserer både musikk som kultur både i hjemmet og barnehagen, men også som innledning til neste del, om musikk som egenverdi og nytteverdi. Jeg har valgt å kalle den ”Gjenhørsglede” for senere referanse.

For noen år tilbake da jeg jobbet på en småbarnsavdeling, hadde jeg og Siri på 2 år en liten stund for oss selv mens de andre barna sov. Vi satt på et lite bord mitt

i leke-området og hørte på musikk fra telefonen. Etter noen minutter ser Siri på meg og sier; "Kan du sætt på nå Bruce Springsteen? Det bruke mamma å hør på". Etter å ha jobbet en stund på denne avdelingen, vet jeg hvor glad Siri var i mammaen sin. Jeg så tilbake på Siri, og som den rocke-galde musikeren jeg er var selvfølgelig svaret "Ja!". Hun spurte ikke etter noen spesifikk låt, men jeg tenkte at det sikkert noen av de meste kjente – og satte på "Dancing in the Dark". Springsteen var ikke noe vi vanligvis hørte på, så jeg var litt spent på hvordan hun ville reagere. I det låten starter reiser hun seg opp og blir helt stiv. Øynene er fikserte på telefonen. Etter noen sekunder begynner hun å bøye litt på knærne – sånn typisk "toddler dans" – og etter hvert kommer det et smil. Jeg begynner selv å smile og "digger" litt med ved å bevege på hode. I det hun begynner å bevege seg enda litt mer ser jeg på ansiktet hennes. Hun holder fremdeles et smil, men det ser ut til å være preget i retningen av trist. Mens huns danser kommer det ut noen ord litt hulkende og nesten en tåre i øyekroken; "Mamma e glad den". Det var like før jeg fikk noen tårer i øynene selv.

5.2 Musikkens egenverdi – eller nytteverdi?

Det er vanskelig å ikke bli litt filosofisk når man snakker om musikkens egenskaper og muligheter. For meg har det å lytte til musikk vært en inspirasjon til kreativitet og en arena for å utvikle relasjoner til andre mennesker. Når jeg ser hvordan en liten jente(fra "Ukulele") på litt over året gammel tar initiativ i møte mellom meg, henne og musikken, blir mine "filosofiske følelser" bekreftet. Even Ruud (2013) forteller om hvordan man *møtes* gjennom musikalske opplevelser, og at "[...] opplevelsen karakteriseres ved at man faller inn i en felles musikalsk puls, svarer på hverandres initiativ og skaper og leker med forventninger som oppstår når spenning i musikken bygges opp" (Ruud, 2013, s. 42). En slik beskrivelse av "møtet" gjennom musikken som jeg opplever i "Ukulele", er med på å legitimere at handlingen har en egenverdi. Det at dette "bare skjedde", la grunnlaget for det framtidige forholdet mellom meg og Lise. Et forhold som utelukkende ble positivt, men kanskje ikke hadde eksitert – eller bare tatt lengre tid – dersom jeg aktivt hadde gått inn for å skape en relasjon.

Det at det "bare skjedde" – også kjent som *spontant* – er viktig for egenverdien. "Spontan betyr umiddelbart, brå eller ikke planlagt. Noe som skjer spontant skjer av seg selv, uten

inngrep eller ytre årsak” (Persvold, 2019). Slik jeg beskrev mine tanker rundt bruken av musikk i innledningen, hvor jeg refererte til Varkøy og dette med ”nytteten av det unyttige”, spiller det spontane en viktig rolle. Jeg ser på evnen til å kunne tilpasse seg situasjoner dersom de skulle gi mulighet for viktige samspillserfaringer som svært relevant. Dette innebærer en bevissthet rundt verdien av spontane handlinger og hvor avgjørende den kan være for å skape et godt samhold. Med utgangspunkt i *glede*, vil jeg benytte meg av det Varkøy kaller *den musikalske erfaringens egenverdi – som handling*. ”[...] det vil si ved å knytte musikk til en form for menneskelig aktivitet som prinsipielt har verdi i seg selv” (Varkøy, 2015, s. 128). Det er i handlingen vi kan oppleve samholdet, relasjonene og det emosjonelle på det sterkeste, og hvor egenverdien med glede og musikk virkelig blomster.

Ut fra det forrige avsnittet ser vi hvordan *handling* er knyttet opp i mot en menneskelig utøvende handling, som i tilfellet hvor jeg spilte ukulele. Om vi ser på praksisfortellingen jeg introduserte i innledningen, vil denne også kunne defineres som en handling per definisjon den musikalske erfaringens egenverdi av Varkøy. Musikken kommer fra en mobil og ut en høyttaler og er initiert av en voksen. Her kan det naturligvis debatteres om handlingen til den ansatte er styrt av nytteverdi eller egenverdi. Det var ikke noe i utetiden som tilsa at det var behov for musikk, f. eks mye skriking eller dårlig lek, så i den grad var det musikk for musikkens skyld. Uttalelsen til den ansatte derimot, som lød cirka sånn, ”Hvorfor ikke musikk i dag også når det ser ut til å gi en bedre utetid?”, kan virke som om handlingen hadde et mål og derfor en nytte ved seg. Vi kan si at innholdet i denne praksisfortellingen symboliserer både nytteverdi og egenverdi, og gir oss en definisjon som gjør at vi enklere kan skille mellom de ulike verdiene. Om vi ser bort fra den ansattes intensjon, så bidro musikken til å skape samhold rundt et fenomen fylt med deltakelse i et fellekap.

Når det gjelder musikkens muligheter for nettopp deltagelse, men også utfoldelse, ønsker jeg å vise til en nye praksisfortelling (se vedlegg 1). Frode Søbstad (2006, s. 89) forteller om hvordan det planlagte må gi rom for spontanitet, intuisjon og frihet. Man kan oppnå mye med god planlegging og organisering, men det innebærer også å planlegge for det uforventede. I vedlegg 1 ser vi hvordan Emil velger å følge sin egen rytme om vi kan si det slik. Jeg forsøkte å gi han veiledning, men det var til ingen nytte. Selv om han ikke fulgte meg eller deltok slik planlagt, var utfallet av hans ”deltagelse” svært overbevisende. Even Ruud (2013, s. 105) forteller om hvordan han har brukt heavyrock musikk som støtte i situasjoner hvor han har vært irritert eller lei seg, og at forskning viser hvordan effekten av musikk kan bidra til å

regulere følelser og energi. Jeg kan ikke si med sikkerhet hvordan Emil følte seg, men resultatet gjennom hans handlinger ved å slå på trommene kan ha gitt utløp for noe energi – kanskje til og med litt sinne han hadde inne i seg. Denne tolkingen syntes jeg er et godt eksempel på hvordan musikk kan ha positiv effekt på ens humør ved at det kan redusere negative følelser og fremme glede. Jeg velger derfor å underbygge dette sterkere med hva Ruud sier:

På bakgrunn av senere års forskning, og med de raske teknologiske og kulturelle endringer som skjer i tilknytning til musikkonsum, ser vi tendenser til at musikk inngår i hverdagen på en måte som forteller noe om reguleringen av følelser, energi, kontroll med tanker og kropp, kort sagt om regulering av helse. (Ruud, 2013, s. 105)

Det er en tydelig sammenheng mellom regulering av følelser og energi, og hvordan musikk kan bidra til å styre utfallet i en anspent situasjon mot det bedre. Jeg vil henvise til vedlegg 2 som eksempel for å videre underbygge denne påstanden. Ut fra situasjonen som utspiller seg i vedlegg 2, kan vi se på Susan Young (2003) som har en god beskrivelse av små barns adferd i møte med musikk:

Toddlers, if they are given the opportunity, have the ability to focus listening, to listen to music intently and for quite long periods of time. When they are really listening, with locked-in, wide-eyed attention, they are often quite immobile. This is particularly so if there is somebody performing to watch. (Young, 2003, s. 53)

Dette sitatet illustrerer godt overgangssituasjonen (vedlegg 2) før barna begynner å synge med, og viser at slike fenomener ikke er uvanlige. Det Young forteller er viktig i forhold til samhold, ettersom det viser musikkens muligheter til å gi ro og fokus i gruppa. Oppnår vi ro vil det gjøre situasjonen mer oversiktlig og enklere for alle å delta. Jeg velger derfor å dra en parallell mellom samhold og det å være en del av ei gruppe. Askland (2011, s. 82-83) belyser hvordan barnets sosiale utvikling er avhengig av gruppa, både for å danne seg en oppfatning av seg selv ”gjennom andres øyne”, og underordne seg regler og adferd for å bli akseptert som medlem. Rammeplanen (2017, s. 22) understreker også at sosialt samspill er viktig for utviklingen av ferdigheter, kunnskaper og holdninger hos barns sosiale kompetanse. Musikken kan gi alle et felles fokus, og når de begynner å se på hverandre oppleves dette som noe hvor de deltar sammen, og dermed kan det ha en positiv effekt på samholdet i gruppa.

Ved å dele musikalske opplevelser kan vi etablere sterke relasjoner, siden vi får en glede av å gjøre noe sammen. Gjertrud Pedersen forteller om hennes opplevelser som klarinettlærer med åtteåringer som holder en klarinett for første gang. Selv om elevene verken kjenner Gjertrud eller har et forhold til klarinett, fortell Pedersen hvordan de blir kjent gjennom å spille – ”Det er det å *spille musikk* som binder oss sammen” (Pedersen, 2012, s. 166). Om vi tenker tilbake til ordet *handling* under egenverdien, kan vi se for oss dette som skjer med Gjertrud i en barnehagesammenheng. Et godt eksempel vil igjen være praksisfortellingen ”Ukulele”, og hvordan jeg og Lise skapte et bånd gjennom musikk. Vi koste oss med det vi gjorde, og gledet oss over å gjøre det sammen. Audun Myskja forteller om hvordan meningsfull stimulering er sentralt i velværeopplevelsen (Myskja, 2007, s. 67). Dersom vi klarer gjøre en musikkstund betydningsfull for de som deltar og sørge for at de føler trygghet og tilhørighet, vil det å dele et øyeblikk eller en felles interesse være viktig for samholdet.

Etter å ha tatt for oss verdien med musikk som handling og støtte i samspill, vil begrepet å *musisere* passe bra for å underbygge det Myskja mener med meningsfull stimulering. ”Ifølge teorien om musicking er det i relasjonene mellom mennesker at meningen med den musikalske handlingen er å finne, og ikke i musikken i seg selv som det autonome ”kunstverket”” (Kulset, 2018, s. 44). Dersom vi ser på ”Ukulele” igjen, er musikken knytpunktet for samholdet som oppstår mellom meg og Lise. Begrepet *musicking* omhandler også det Kulset har valgt å oversette til *idealrelasjonen*. Med dette menes at musikkopplevelser, mens de varer, kan skape ”[...] relasjoner som i en metaforisk form representerer de relasjonene vi kunne ønske oss mer av i hverdagslivet...” (ibid.). Her vil jeg dra en kobling til fortellingen ”Gjenhørsglede”. Lille Siri – om hun savnet mammaen sin eller ikke – hadde en emosjonell respons på musikken. Slik jeg tolker denne hendelsen i dag vil idealrelasjon være ordet som beskriver situasjonen. Kanskje var dette en dag Siri hadde et større behov for å være sammen med mammaen sin. Gjennom musikken de hører på hjemme fikk hun derimot utløp for dette ”savnet”, ved å relatere det til den gode følelsen av å være med mamma. Denne situasjonen styrket også samholdet oss i mellom, ettersom jeg fikk ta del i det gledelige øyeblikk hos Siri.

Disse to praksisfortellingene stemmer overens med definisjonen av musisering dersom vi ser på det som noe vi *gjør – sammen* (Kulset, 2018, 43). Fortellingene beskriver situasjoner som ofte forekommer i barnehagen, hvor et samhold mellom personer oppstår og musikken spiller

en viktig rolle. Musikken kan brukes i situasjoner hvor ord kanskje ikke strekker til, og dette er en stor styrke ved musikk. I de to fortellingene er ingenting planlagt, men hva som skjer tar form ut fra hver persons initiativ. Det spontane i handlingene følges opp av deltagerne, og det skapes et fenomen som alle deltagerne føler en tilknytning til. Denne følelsen av tilhørighet vil igjen kunne styrke deltagerens glede.

5.3 Personalets holdninger til musikk i rutinesituasjoner

Et kjent faktum på småbarnsavdelinger er hvordan hverdagen i mye større grad er preget av rutiner og relativt faste dagsrytmer. De kommer, spiser, har samling, er ute, inne igjen og spiser, sover, leker, spiser, leker, drar hjem. Et sterkt argument for slike rutiner blant små barn er at det skaper trygghet. ”Rutiner bidrar til mestring og kontroll hos barn, [...] Det å vite hva som venter, skaper trygghet og gir opplevelse av kontroll” (Brandtzæg m.fl, 2013, s. 54). Så hvorfor opplever jeg stadig vekk at spontane handlinger bidrar til så mye positivitet? Det kan enkelt illustreres gjennom de ulike praksisfortellingene jeg har presentert. Måten musikk bidrar til å øke deltagerens ønske om å delta i samspillet, har gjort situasjonene enklere å takle. Selv om stabile rutiner bidrar til opplevelsen av kontroll, er musikken med på å bidra til et nærmere samhold mellom barna og de voksne. En fellesnevner som derfor er med på å prege hvorfor musikk har så god effekt er personalet.

For at musikk skal kunne ha en god effekt på samholdet og gleden er man avhengig av personalets holdninger. ”Dersom de ansatte er åpne, glade og humoristiske, så blir på en måte barna invitert til i større grad å vise den samme væremåten” (Søbstad, 2006, s.101). Av tidligere jobberfaring, men også i løpet av bacheloroppgaven, har jeg erfart at personalet som bruker musikk ofte, også har en viss form for engasjement rundt musikk. For mange kan det være en aktivitet bare for å krysse av på ”skal-gjøre-lista”, og av den grunn heller ikke ”oser” av engasjement. Situasjoner hvor musikk blir benyttet utenfor organiserte aktiviteter er derfor oftere preget av at det er noe de ansatte vil. De klarer å se verdien i hvordan den spontane handlingen kan gi positiv effekt i gruppa. Her kan vi også dra en kobling til det jeg beskrev i kapitlet om kultur og personalets forutsetninger. Om vi kan kalle det Søbstad beskriver over som en slags ”smitteeffekt”, vil gleden de voksne har av musikken prege barna. Hadde ikke personalet hatt et generelt engasjement for bruken av musikken, eller som et pedagogisk

hjelpemiddel, hadde kanskje ikke effekten vært like stor. Vi kan derfor også ta for oss den pedagogiske siden også.

5.4 Musikk og didaktikk

Jeg har valgt å ikke legge for mye vekt på det rent didaktiske ved bruken av musikk – altså musikkdidaktikk. Innledningsvis i oppgaven ga jeg en liten forklaring ved å si at planlagte aktiviteter ødelegger noe av gleden ved musikk for meg. Det å derimot ha et bevisst forhold til hvorfor og hvordan vi kan bruke musikk til læring og danning er helt essensielt i yrke som barnehagelærer. Vi skal tross alt gi barna ”... et stimulerende miljø som støtter opp om deres lyst til å leke, utforske, lære og mestre” (UD17, s. 22). På bakgrunn av rammeplanens føringer velger jeg å legge fram bruken av musikk i pedagogisk sammenheng, da dette naturligvis kan knyttes opp i mot problemstillingen. Måten jeg velger å legge det fram går noe utover de observasjonene jeg har gjort, men tankene rundt det pedagogiske kommer fremdeles av det jeg har sett. Eksempler fra mine observasjoner er overgangssituasjoner og samlinger. Selv om valget av musikk både kan være planlagt og spontant, er det bevisstheten fra de ansattes side om hvorfor og hvordan vi tar det i bruk som er viktig. Dette gjelder også hvilke sanger og musikk som blir benyttet.

Et viktig satsningsområde i barnehagen er å støtte opp under barns språkferdigheter og fremme en helhetlig språkutvikling (UD17, s. 23). ”Ved å sette et vanskelig ord inn i en rytmisk, melodisk og harmonisk sammenheng som framhever ordet, kan vi oppnå og mobilisere barnets innsats til å mestre uttalen. Sang... kan også stimulere åndedrett og muskulatur som har sammenheng med talen” (Ruud, 1990, s. 146). Om vi ser på dette med et didaktisk blikk, kan vi for eksempel tenke oss at valget av musikkaktivitet er basert på ett eller flere barns behov. Eksempel: ”Gjennom observasjoner har vi sett at Lotte og Simen har utfordringer med å komme i samspill med andre. Vi tror dette skyldes manglende språkutvikling i forhold til resten av gruppa”. Vurderinger rundt disse barnas utvikling, og refleksjoner av de musikkpråklige aktivitetene – eventuelle positive eller negative virkninger - vil kunne danne grunnlag for videre arbeid. Om vi klarer å stimulere disse barnas språk slik at de lettere kommer i kontakt med andre, vil ikke bare språket fortsette og utvikle seg, men også den sosiale kompetansen og evner til å være i samspill. Desto mer vi mestrer språket mestrer vi også samspill, og kan bidra til et godt samhold.

5.5 Glede av musikk gjennom mestring

For de fleste er det viktig å føle at man evner å bidra til eller delta i en aktivitet, og kjenne at ens innspill og ideer blir sett og anerkjent. Vi snakker altså om å støtte opp under barns lek og utforskning i hverdagen – i håp om at de opplever mestring og gleden dette kan gi. Vi skal stimulere barns lyst til å utforske, lære og mestre (UD17, s. 22), så derfor er evnen til å kunne ta barns perspektiv og bekrefte deres bidrag viktig. Berit Bae bekrefter viktigheten av dette gjennom å si at det er "... bare gjennom andres bekreftelse/anerkjennelse at vi får et forhold til oss selv og kan utvikle et differensiert og selvstendig selv" (Bae og Waastad, 1992, s. 25). Vi ser altså barnet som subjekt. Even Ruud forteller om hvordan han opplevde en av sine første timer med en nybegynner på piano som klaverpedagog, og utfordringene med å skape motivasjon (Ruud, 2013, s. 114). "Utfordringen for musikk læreren ligger ofte i å føre barnet videre fra enkle mestringsopplevelser til en fase hvor det arbeides konsentrert over lengre tid og med mål som ligger inn i fremtiden" (ibid.). På en småbarnsavdeling vil det ikke være helt realistisk å tenke slik, da vi heller ikke er rene musikkpedagoger. Det som derimot er viktig, og da selve essensen i vår jobbe som støttende voksne, ligger i det å finne *de* tingene som kan bidra til å øke interessen.

Med økt interesse vil man bli nysgjerrig. Man oppdager mer, utforsker og utprøver, og vil derav tilegne seg kunnskaper og ferdigheter som bidrar til mestring av nye utfordringer og situasjoner. Ut fra mine observasjoner hvor barn har fått delta, med bunn i den teorien rundt det å se barn som subjekt, er det ingen tvil om de mange mulighetene som venter. Vi som voksne vil gjerne at barna skal få utfolde seg. Når vi da ser sammenhengen mellom at ordet "glede" stammer fra *gledja* som betyr å oppmuntre (Søbstad, 2006, s. 22), blir vår voksenrolle som støttespillere veldig tydelig. Oppnår vi et slikt mål hvor voksne er støttende og lar barn få utforske, kan musikken med dens allsidighet bidra til å la barn få utfolde seg ut fra sin kompetanse (se vedlegg 3). Jeg mener at vi ikke må se bidragene til hvert enkelt barn ut fra en "standard" eller i forhold til en bestemt alder, men tolke deltagelsen på bakgrunn av den forkunnskapen vi har til deltagerne. På denne måten kan vi gi alle en følelse av å kunne bidra, og som nevnt tidligere er det å bli møtt med positive holdninger styrkende for selvfølelsen. Vi føler vi mestrer noe, og gleder oss over å kunne være en del av resten.

Gjennom de ulike delene av drøftingen har jeg forsøkt å gi et godt bilde av hvorfor musikk kan være en positiv bidragsyter hos barn. Selv om problemstillingen hovedsakelig tar utgangspunkt i hvordan musikk kan bidra, vil det å kunne se hvordan glede og samhold kan påvirke bruken av musikk også være viktig. Det er mange definisjoner på musikkens muligheter, og flere ulike syn på hva som skaper samhold og glede. Jeg ønsker å avslutte drøftingsdelen med et sitat fra Frode Søbstad. Han benytter seg av ordene ”lek” og ”humor”, og selv om begge disse er relevante, kan vi tenke oss at musikk, glede og samhold kunne vært benyttet.

Kanskje er det bra at det er slik, at store og kompliserte fenomener som blant annet lek og humor unndrar seg å bli fanget inn i en definisjon i form av en enkel og beskrivende setning? Flere definisjoner av humor kan altså være en fordel, de kan få oss til å se hvor rikt og variert begrep humor er [...]. (Søbstad, 2006, s. 45)

6. Avslutning

Under skrivingen av denne bacheloroppgaven har jeg hatt gitaren stående ved siden av hele tiden. Jeg har ikke plukket den opp hver dag, men fra tid til annen benyttet muligheten til å friske opp litt gamle sanger eller bare kjent på det å spille. For at jeg har skullet klare å gi en form for konklusjon eller svar på min problemstilling, ”Hvordan kan musikk bidra til samhold og glede hos barn?”, har det vært fristende å fjerne ”hos barn”. Sett i lys av empiri og teori er det så og si alltid voksne tilstede rundt barnet, og den voksnes rolle er utvilsomt viktig for formidlingen av estetiske opplevelser på generell basis. Når jeg plukker opp gitaren blir jeg glad, og når jeg plukker opp gitaren i barnehagen kan jeg være med på å gjøre andre glad. Når barn tar initiativ til å starte et musikkfenomen henger ofte andre barn og voksne seg på. Det samme gjelder når voksne tar initiativ. Formålet med aktiviteten kan være et ønske om å utforske og lære noe nytt, men det kan også være en indre følelse av å tilfredsstille et behov – ”Nå bare MÅ jeg høre på noe Bruce Springsteen”.

Vi lever i en tid hvor musikk bare er et lite tastetrykk unna på mobilen. Ulikt nesten alt annet av media og fysiske objekter vi har tilgang til går musikk *i seg selv* aldri av moten. Vi oppsøker det stadig vekk på bakgrunn av individuelle behov – om det skulle være av følelsesmessige årsaker eller et ønske om å ta del i et felleskap. Om ikke hver dag, så er

behovet for å drømme seg bort, ta avstand, ”få litt albuerom” eller ”bare-gi-meg-litt-tid” tilstede i en ellers hektisk og til tider uoversiktlig hverdag. Musikk har da vært viktig i både barnehagen og hjemmet – et slags *sted* vi kan møtes om noe felles som vi alle har kjennskap til. Som avslutning, hvor alt av teoretisk drøfting er gjort, føler jeg meg trygg på å kunne si at musikk har en sentral rolle innenfor både samhold og glede.

7. Referanseliste:

Askland, L. (2011). *Kontakt med barn. Innføring i barnehagelærerens arbeid på grunnlag av observasjon*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Bae, B. (2007). *Å se barn som subjekt - noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/nb/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/>

Bae, B og Waastad, J. E.(red.) (1992). *Erkjennelse og anerkjennelse. Perspektiv på relasjoner*. Oslo: Universitetsforlaget

Barnehageloven. (2005). Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64#KAPITTEL_2

Fennefoss, A. T. og Jansen K. E. (2008). *Småbarnspedagogikk og praksisfortellinger. Pedagogisk dokumentasjon gjennom tolkning og analyse*. Bergen: Fagbokforlaget

Glaser, V. (2013). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget

Hanke, I. Og Johansen, G. (1998). *Musikkundervisningens didaktikk*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag

Kulset, N. B. (2018). *Din musikalske kapital*. Oslo: Universitetsforlaget

Myskja, A. (2007). Kan musikk øke velvære? I Bjørgan, H. J.(red.). *Kultur former framtida. Hvordan og hvorfor kultur virker* (s.66-69). Oslo: Andrimne forlag

Ruud, E. (2007). Kultur som sosial kapital. I Bjørgan, H. J.(red.). *Kultur former framtida. Hvordan og hvorfor kultur virker* (s.22-23). Oslo: Andrimne forlag

- Pedersen, G. (2012). Hva skal vi med trær? I Varkøy, Ø (Red.). *Om nytte og unytte* (s. 163-171). Oslo: Abstrakt forlag
- Persvold, A. Z., (2019). *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/spontan>. Siste oppdatering 20.02.2019.
- Ruud, E. (1990). *Musikk som kommunikasjon og samhandling. Teoretiske perspektiv på musikkterapien*. Larvik: Solum forlag
- Ruud, E. (2013). *Musikk og identitet*. (2.utg). Oslo: Universitetsforlaget
- Silverman, D. (2006). *Interpreting qualitative data*. (3.utg). London: SAGE Publications
- Small, C. (1998). *Musicking. The meanig of performing and listening*. Hanover: University Press of New England
- Sæther, M. og Angelo, E. (2012). *Barnet og musikken. Innføring i musikkpedagogikk for barnehagelærerstudenter*. (2.utg). Oslo: Universitetsforlaget
- Søbstad, F. (2006). *Glede og humor i barnehagen*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag
- Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver*.
- Varkøy, V. (2015). *Hvorfor musikk? En musikkpedagogisk idéhistorie*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Young, S. (2003). *Music with the under-fours*. Milton: Routledge
- Öhman, M. (2012). *Det viktigste er å få leke*. Oslo: Pedagogisk forum

8. Vedlegg

8.1 Vedlegg 1

Praksisfortelling:

Høyt, fort og hardt

Ved tidligere praksis under en prosjektperiode skulle jeg gjennomføre ulike aktiviteter med musikk som utgangspunkt hvor elementet dynamikk var i fokus. Den ene dagen jeg skulle ha en samling, som bare ble med tre gutter, viste det seg at den ene gutten, Emil 3 år, hadde en litt tyngre dag for å tåle motgang. Mye så ut til å gå «i mot» han selv om omstendighetene ikke la noen form for press som i utgangspunktet ville være utfordrende. Under aktiviteten skulle vi spille på ulike instrumenter, da perkusjonsinstrumenter som trommer o. l, og vi skulle fokuserer på dynamikk. Emil viste lite interesse for å følge meg i om styrken på det vi spilte skulle være lav eller høy, da han kun spilte høyt, fort og hardt. På slutten av aktiviteten, hvor han virket veldig fornøyd med det han hadde gjort, bar dette også preg under resten av dagen. Humøret hans var blitt helt snudd om til en mer positiv holdning.

8.2 Vedlegg 2

Praksisfortelling:

Overgangssituasjon

I overgangen fra utetiden til lunsj var det litt utfordrende på avdeling. Det var varm-mat denne dagen – maten var ikke ferdig – noen barn satt i stolene sine inne på avdeling, og noen vasket hender og fikk skiftet bleie. Det eneste av maten som var ferdig var makaronien som en av de ansatte løp rundt med hos de barna som allerede satt i stolene sine for at de skulle ”ha noe og gjøre”. Jeg sto der og skjønnte ikke helt hva som foregikk, men det var veldig mye lyd – noe skriking og noe roping. Jeg bestemte meg for å ta opp gitaren, og i det jeg begynte ble det helt stille og et intenst fokus på meg. Etter hvert som jeg begynte å spille noen sanger de kjente, ble de også med på å synge. Jeg fikk blikk kontakt med flere, de pekte på meg og smilte og flirte, og så på hverandre med smil mens de sang med. Ved hjelp av dette gikk ventetiden på at maten skulle bli ferdig og at resten av barna var klare til å spise veldig fort og uten noe mer form for oppstyr.

8.3 Vedlegg 3

Praksisfortelling:

Deltagelse

Under en samling på småbarnsavdeling.

Samlingen var veldig «løs» når det gjaldt det å «holde» barna på plass, så noen gikk litt rundt mens andre fulgte mer med. Det så ut til at en av guttene var uinteressert og gikk en annen vei. Han fant seg en sleiv fra kjøkkenkroken og begynte å slå i bakken og på noen andre leker som lå rundt. Usikker på hvordan jeg skulle tolke dette, tenkte jeg dette kanskje var dette hans måte å delta. Han fikk også oppmuntring av en annen voksen som så hva an drev på med.

8.4 Vedlegg 4

Samtykkeskjema

Informasjonsskriv til informanten:

Vi har vært i kontakt og snakket om deres deltakelse i mitt bachelorprosjekt «Barns glede og samhold gjennom musikk». Jeg setter stor pris på at dere bidrar med deres tanker og erfaringer, da disse er av stor interesse for meg. Formålet med dette prosjektet er å se hvordan musikk kan bidra til et bedre samhold og skape glede i barnegruppa, men også på individnivå. Musikkens egenverdi er i fokus. Arbeidstittelen/problemstillingen er under bearbeiding, og den kan endres underveis.

Mine veiledere i prosjektet er Åse Kristin Hungnes og Ingunn Solberg ved Dronning Mauds Minne Høgskole.

De empiriske undersøkelsene baserer seg på innhentet dokumentasjon i form av praksisfortellinger og observasjoner med fokus på min problemstilling. Alt av datamateriale som blir brukt i bacheloren vil jeg ha skrevet selv. Den informasjon jeg får vil hjelpe meg til å utvikle nye og ulike erfaringer og perspektiver. Alle deres opplysninger vil oppbevares konfidensielt, og alle praksisfortellinger og observasjoner vil være anonymisert slik at ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i det publiserte materialet. Bacheloroppgaven skal være ferdig og leveres inn 03.05.2019. Det er frivillig å delta, og dere kan når som helst trekke dere fra prosjektet uten å måtte begrunne det.

Vi har mottatt skriftlig informasjon og gir med dette muntlig samtykke til å delta i studien:

Kryss av i boks for samtykke:

Dato:

Jeg ser frem mot et godt samarbeid!

Ta kontakt ved spørsmål og kommentarer